

Иван Вазов

Вълко на война

Когато го подириха за войската, той се скри на потона (тавана) в сламника, а старият му баща отиде в града да подаде молба на царщина-та да не взима Вълка, защото му е рамо той, та няма кой да пасе воловете и да засее зимнината. Остана само бабичката в къщи да отпраща ония, които питаха за Вълка.

– Бабо Видо, повикай Вълка да върви за града, той е резервист. Нека си вземе и пушката – казва й кметът. – Че няма Вълка дома, синко.

– Бабо Видо, да не би да се крие Вълко? – питат резервистите, като минават край вратнята.

– Не, синко, къде ще го крия? От завчера се е дянал някъде... Незлобливо е, на-ли го знайте?

Но ето иде Иван Морисвинята, предводителят на резервистите, въоръжен от глава до пети. Той е лют челяк и всички треперят от него в селото.

– Бабичко! Ако се не яви Вълко до утре заран, когато тръгваме, ще му ударя сто дрянотици, щом го намеря. Хубаво да знаеш.

– А бре, баби, мен пребийте, ако го намерите: незлобливо е, нали знаеш? То грях няма – бърби разтреперана баба Вида и мисли за Вълка, дето е горе на потона.

– Сто дрянотици! Ни една по-малко – повтори Иван и отмина.

А Вълко от стряхата над пътя поглежда през дупка и цял трепери като от треска. Той чу заканата на страшния Морисвиня и още повече се уплаши. Пропъпла по-навътре по потона, спусна се в сламата, изрови дупка и се намъкна до шията в нея. Така той стоя до вечерта.

Утринта Вълко надникна из отзаявка. На мегданя пред тях куп резервисти, все негова дружина. Всички пременени и весели; на шапките им златни левчета, светят на слънцето; на главите им китки от есенни цветя втъкнати, на устата на пушките им росен чимшир стърчи; нанизи, патрони кръстосват гърдите; а как хубаво им стоят тенекиевите бърклетата за вода, дето им висят на хълбока! Слънцето се огледва в тях. Ето мълкнаха, наредиха се, обърнати право срещу тяхната къща.

Дойде из кръчмата и Иван Морисвинята с висока гугла като техния комин, с някакво бяло перо, боднато отгоре й, застана пред войниците, приказва им нещо, направи знак и те закрачиха полека, редовно, стройно към края, и той пред тях. А зад тях куп изпращачи. Раздаде се пак песен, висока, гласовита, а Вълко все слуша и не може да се наслади: песента пълни цялото село, небето и горите. Ето отминаха, изгубиха се; а песента сегиз-тогиз вятърът я донесе по-ясно до ухото му и пак я развява. Красно нещо било войната! На глупавия Вълка се разигра сърцето...

Той се огледа: цял опрашен, облепен със слама и с паяжини, около му задуха и тъмница, и мишини; тук-там из резките прониква зарица от слънчице, като крадена. А навън полето е тъй широко, небето е ведро и хубаво, слънцето свети, реката в долината шурти, птичките хвъркат по воля и другарите му вървят по зазеленялото поле и пеят.

И без да мисли много-много, Вълко се провеси из дупката на пото-на, скокна долу в стаята, откачи от стената пушката, мина през обора, погали шарения вол и го целуна по каносаното чело, после прескокна плета, за да го не види майка му, и фукна към полето, като че го гонеше някой.

Резервистите все вървят и пеят по полето. Щиковите им лъскат на слъпце като светкавица по бял ден; знамето се ветрее и прилича на голяма птица, кога плющи крилата. Сам Иван Морисвинята храбро крачи напред, обръща се сегиз-тогиз, прави команда и пак върви големливо с великата си шапка на главата.

Когато Вълко ги застигна, песента млъкна и дисциплината се развали: всички се развикаха весело, защото Вълко беше пристигнал и имаха с кого да се закачат.

– Папурчикът! Папурчикът! Добре дошел!... Какъв си юнак! Къде остана? – викаха едни.

– Папурчикът дойде! – крещяха други. – Сега се не боим от нищо – и султана ще хванем роб: „Марш, марш, Цариград е наш!...“

И всички резервисти се смеят и изглеждат любопитно Вълка Папурчика, по когото още висят тук-там парцали паяжина.

Вълко се изчервил и не казва нищо.

Иван Морисвинята се усмихна, но пак се намуси и каза строго:

– Стига, стига. Какво сте се разкикотили? И рашето сърце има. Браво, Вълко! Марш!

Резервистите пак тръгнаха стройно.

Но когато направиха първия превал, Вълко беше прекръстен вече подпоручик – от Папурчик.

В Пловдив стигнаха вечерта. Настаниха ги в новата казарма при Гладно поле. Заранта дойде офицерин, прегледа ги, изслуша доклада на Иван Морисвинята и си отиде. На Вълка му беше харно тука: и чорба с месо, и нова солдатска шинела, и другари, и песни, и игри войнишки, и какво не щеш! Той се свикна с тоя нов живот и придоби войнишки нрави и език: не беше първият Вълко.

Вземат да проверяват списъка.

– Я – извика из цяло гърло той, изпъчи се като стълб и право гледа в очите на началника си. А около него се подсмиват.

– Вълко – извика Иван Морисвинята, който вече е произведен офицер, – ти си пришил наопаки левчето на шапката! Дивак цял!

– Точно, ваше благородие! – И Вълко гледа началника си с почитание.

Всеки час довеждаха новобранци, които раздаваха на старите резервисти да ги учат. На Вълка се паднаха десетина селяни и пет-шест граждани.

Иван Морисвинята имаше отдавна зъб против одного от последните и страшно го мразеше.

Сега намери сгода да си отмъсти.

– Вълко! – вика той подчинения си настрана.

Вълко отиде.

– Слушат ли те? – И му показва с очи наредените там ученици.

– Слушат, ваше благородие.

– Оногова високия, видиш ли го?

– Виждам, ваше благородие.

– Той е един мечи син, тоест разбираш!... Отваряй си очите, не му давай да мръдне; ако не стъпва добре, ритай в краката; ако не гледа право, удрай в мордата с юмрук! Хем не го жали... хай да те видя!

– Слушам.

И Вълко се върна към учениците си, а подпоручикът се упъти за в града.

Вълко не разбра защо подпоручикът му заповяда само високия да бие; някои селянчета – същи мечки, кога ги учи, а високият най-хубаво стъпа по командата: дали господин подпоручик не е сбъркал? Главата му не можеше да проумее. Но Вълко от тоя час, кой знае защо, взе да се свенява от високия.

Вечерта Морисвинята го вика в канцеларията на казармата.

– Вълко, е, как, онова магаре?

– Слушам, ваше благородие.

– Погали ли му мордата?

– Никак не, ваше благородие; добре кара.

Подпоручикът се навъси.

– Слушай! Ти си едно животно. Утре ще дода, като учиш: как да е, оногова да го изругаеш пред мене; ще те вземат чортовете!

Вълко излезе разтреперан. Той съгледа, че господин подпоручикът стана по-лош, откогато го подигнаха, кой знае, може да е тъй обичаят.

Сутринта подпоручикът дойде на учението. Челото му е набърчено, брадата шръкнала.

Вълко е в пот.

Още на първото изкомандуване: „раз, делай два!“ – Вълко се приближи при високия, дръпна го грубо за сетрето и извика глухо с глас отлабнал, като под земята:

– Молим, господине!

Той не можа да издума повече, а само погледна умолително високия. Неколцината войници граждани се ухилиха неволно, като видяха жалкото лице на Вълка, който не помнеше на небето ли е, на земята ли е.

Морисвинята си стисна зъбите от ярост, побледня, спусна се и удари Вълко по лицето: из носа му рукна кръв.

Това още повече разлюти офицерина и той извика с висок и разтреперан глас:

– Вол! Двайсет и четири часа арест, без хляб.

Тежко пренесе Вълко това наказание. През нощта той много плака. Нажали му се изведнаж! Той си докара на ум за майка си, как се тюхка сега зарад него; тейка си, комуто краката не държат да върши кърската работа; шарения вол в обора, който сега все поглежда да види Вълка, да го погали. Дълго той мисли. Трети петли пропяха; през про-зорчето влезна първата сутринна дрезгавина; скоро казармата ще се разбуди, войниците ще се разшават и срокът на затвора му ще се свърши, и той пак ще иде на учение – и пак ще види начумереното лице на лютия подпоручик.

Не, той ще бяга, хем тая вечер, като мръкне... па какво стане – да стане.

Случи се причина, та Вълко не пожела да извърши намерението си. Иван Морисвинев го пратиha някъде, а на мястото му дойде друг офицер, момък разбран и човеколюбив.

И Вълко пак остана.

Капитан И. скоро забеляза Вълковата пъргавина, войнишка послушност и сърдечна простота. Един ден той го похвали явно пред взвода за някоя добре изпълнена поръчка.

– Браво, Вълко, ти си маладец. Желая всички да бъдете такива солдати.

На Вълка се чинеше, че порасна до небето. Той сега беше готов сто пъти да умре, стига да му заповяда началникът. Той се въдушевя и

хвана да запитва другарите си ще ли скоро да стане война с турците: дойде му охота да набоде няколко души на щика си и той от ден на ден ставаше по-военнолюбив.

– Вълко, наистина ли ще избиеш много турци, като се захване боят?

– питаха го лукаво дяволити войници.

– Майките им ще разплача!

– Е, как ще ги избиеш? Ти не си видял бой.

– Аз ли? – отговори троснато Вълко; отстъпи настрана, стисна здраво пушката с две ръце, развъртя се и мушкаше с щика въздуха.

Всички се подръпнаха, защото Вълко си не поплюва на ръцете; той е разлютен и наздравата иска да натикне нещо на щика си, чийто връх святкаше на слънцето. Ненадейно го потупаха по гърба.

Той се обърна.

Пред него стоеше офицеринът му и го гледаше половина усмихнато, половина строго.

Вълко застана във фронт, посрамен и занемял.

– Искам и пред живи врагове да те видя такъв юнак – каза началникът му.

– Слушаим, ваше благородие.

* * *

На 2 ноември изкараха на Гладно поле целия полк и го наредиха в строй; скоро изтопурка с коня си полковият командир и обади с висок глас, че сръбският крал Милан е обявил несправедна война на България и че довечера ще тръгнат към бойното поле да бранят границите на отечеството!

Подир първата неволна радост, че ще има бой със сърбите (общата радост зарази и Вълка), във Вълковата глава стана мъгла; той не можеше да разбере две неща: първо, защо сърбите не отиват да се бият с турците, които са лоши и не са християни; и после – страшно нещо ли е морето, ако би да го минуват, кога отиват за Сърбия... Но той няма време да се научи това: всички шетаха, тичаха насам-нататък, стягаха се, за да идат да се накачат на железницата. А на станцията навалило се свят, майки плачат и се целуват със солдатите, моми турят венци въз шапките им, а други забучват борикови китки в пушките им; само него никой не изпраща и не жали. Понатъжи му се, но той няма време: занахълтаха във вагоните, музиката засвири, навалицата извика: „Ура!“ – и... дръх-дръх, брух-брух... потегли железницата.

* * *

Два дни вече как Софийско равно поле ехти от гърмове и трясъци; кънти и трепери висока Витоша, с гъсти облаци забулила сърдито чело. Уплашила се е стара София, бъл-гарска столица: из улиците смутня и бяг, на лицата жалост, иа сърцата тежко. Бели прапорци с червени кръстовете висят, накъдето погледнеш; градът се преобърнал на болница; кола с ранени на всеки час пристигат и слухове от черни по-черни идат от бойното поле; а гърмежите все по-близко и все по-страшни ехтят, въздухът се цепи и стъклата на прозорците треперят. А навън от София, на посока към Сливница, целият друм почернял от войски; те отиват там, дето куршумите пишат, топовете гърмят и смъртта коси. А не отблизо идат те: от дъното на родопските усои, от бреговете на Черно море и белия Дунав идат юнаците: нощите са на дни правили, вървешком са спали, троха в уста не са турили и по-здрави станали! Ще ги чуеш още, че и пеят, като в отговор на гърмежа, до уста в кал опръскани; само пушките им лъскави и сърцата весели; те знаят всички, че България на тях гледа, от тях чака, за тях бога моли. Додето ти хващат очите на запад, друмът покрит с гъсти редове пеши войници с щикове нагоре; тряскат железни колелета и влачат тежки лени топове и ковчези с джепане или препускат и клюскаат уморени конници. Но каква чудна конница! По трима на кон яхнали, както солдатите на Радечки, кога тичаха в боя над Шипка да помогнат на опълченците. Сега при Сливница е друга Шипка; и един повече войник, един повече куршум там – може да спаси от гибел отечеството, и нашите юнаци знаят това, и ето защо бог им даде железни сили и невидими крила...

Лют бой става половина час отвъд Сливница, по цялата наша линия. От вчера и завчера непрекъснато гърмят топовете и свирят милиони куршуми. Гъста сива мъгла от дима виси над бойното поле и не се разсява вече. Големи могили са разорани от гранатите, а по върховете им, дето се извиват черни окопи, трупове се ваят, червени локви юнашка кръв обагрят тревницата. Неприятелски табори отвсякъде притискат и навсякъде отстъпват. Завчера бяха три пъти повече от нас, вчера два пъти, днес сме равни. Бой на дясното крило, бой в центъра, бой на лявото наше крило, дето е турната и ротата, в която наш Вълко се бие за десет души и прави чудеса. Могилата, от която сега гърми българската войска, вчера беше сръбска. Два пъти се хвърлиха на атака нашите дружини, доде изместят сърбите, и ето сега неприятелят, отбягнал на отсрещния

върх, окопал се здраво нощеска... Той гърми неспирно все в задружен залп и засипва с дъжд куршуми нашата позиция, която е по-ниска от сръбската. Самите сърби се не видят. Сегиз-тогиз през дима на височината се мярнат върхове от черни шапки, като накацали врани, и пак се изгубват.

Часове минават и боят следва. Страшният огън из сръбските окопи се засилва на всяка минута. Нашата рота пести патроните и залудо не хвърля: тя чака да ѝ кажат „марш!“, да отговори с щикове; а сега момчетата слушат как пищят куршуми над главите им или се забиват с тъп и неприятен звук в пръстта; а кога бълва нашата артилерия, те следят с очи де пада гранатата и викат „ура“, като видят, че сгоди. Един Вълко не преставаше да стреля; той един от всичките отговаряше най-редовно неприятелю, та и затова към негова страна идат повечето куршуми. Това го ядосваше много; той не беше закусил от вчера заран залък хляб: от непрестанната стрелба хляб не можеше да дойде до окопа; червата му се бърчеха като наранена змия и той псуваше със зъбите си и пак пушкаше. Но „глад град превзема“: Вълко стана прав и затършува по торбите на другарите си, дано намери барем залък. Той не даваше ухо на писъка на куршумите, които сега заваляха повече. „Долу лягай, подпоручик!“- викат му всички, настръхнали от Вълковото безумие. Но Вълко млечешком навожда се, изправя се и изрежда всичките торби; най-последна пипа един плесенясал сухар и както стоеше прав, го заглосга напук на сърбите. Един куршум писна край устата му и отнесе далеко сухаря.

Това беше една погрешка на сърбите: те разсърдиха страшно Вълка. За да ги накаже, той замаха ръце нагоре и завика, колкото му глас държеше: „Урра! урра! урра!“ Стотини куршуми изпищяха около този хубав нишан. Но Вълко не мърда. Незлобивото ангел го пази, казва една пословица. Момчетата помислиха, че Вълко полудя, но не се одържаха и лежешком завикаха „ура“ по командата на Вълковата „ура“. Ротният командир прехласнато гледаше тази безстрашливост Вълкова, но на всеки миг комедията можеше да се обърне на трагедия, а Вълко беше отбор войник.

– Вълко, долу! – командува офицеринът. Но Вълко, като оглушал, следваше да маха с ръце на сърбите и да вика: „Ура, ура! ура!“

А момчетата от земята подземат и те: „Ура, ура, ура!“

Чудно нещо! Полудата на храбростта е прилепчива и Вълковият вик запали всичките сърца; няколко момчета вече станаха до половина, за да последват Вълка; сега той сгана истински командант.

Ротният командир се начумери и извика повелително:

– Папурчиков, заповядвам ти: долу! Всички на земята, безполезни жертви не ща.

Вълко се извърна запъхтян и само махаше с ръце на началника си, без да каже гък.

– Що има? – пита ротният зачуден. – Ранен ли си?

– Ваше благородие – издума Вълко, – бягат! „Ура!“

– Как бягат? Кой бяга?

И ротният се изправи и насочи бинокъла към сръбските позиции.

И наистина сръбите бягаха нататък, като заключаваха по „урата“, че българите ги атакуват.

След двацет минути българската войска завземаше високите сръбски позиции, без да пукне пушка.

* * *

Вълко пролежа в болницата три месеца поради получената при Цариброд рана на лявата ръка, която завинаги остана негодна за работа. Той продължаваше да работи нивята и да бъде все Вълко Папурчикът. Другарите му продължаваха да го наричат на присмех „подпоручик“, макар и да не можаха да забравят, че превзе едно укрепление на Сливница. Не забравяше и той това и разказваше своите военни възпоминания при всеки случай. Походът беше поизострил ума му и разширил областта на неговите понятия. Ако казармата е училище за войника, походът е академия. Да, Вълко знаеше и разбираше вече много работи.

Пловдив, 1886 г.

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Надежда Владимирова

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5000>]